

stuk goed leesbare, bondige uitwerkingen van de nieuwe inzichten. Zij stellen de docent in staat in zijn schaars bementen lesuren alle hoofdzaken van het Sovjet-experiment efficiënt toe te lichten.

Jan van Oudheusden

NASCHOLING BIJ U THUIS

C.V. Lafeber, Bericht over het Rijk van het Kwaad. Geschiedenis van de Sovjet-Unie (uitg. in eigen beheer, Tilburgseweg 173 5051 AE Goirle, tel. 013-5430340, fax 013-5355545), 344 blz., prijs f75,-.

Dit boek is alweer het twaalfde deel uit de reeks 'Nascholing bij U thuis'. De Tilburgse oud-docent Lafeber wilde indertijd na zijn afscheid van een lange leraarscarrière zijn didactische gaven in dienst blijven stellen van het onderwijs, met name ten behoeve van docenten in de eindexamenklassen. Zodra de stofomschrijving voor het nieuwe onderwerp bekend is, duikt hij in de literatuur en zijn oude aantekeningen, en al snel rolt zijn volgende boek alweer van de persen. Het is een prestatie waar je met stijgende bewondering naar kunt kijken.

Meestal kiest hij enigszins malicieuze titels ('Met Klewang en Knuppel'; 'Hoe korter de reikwijdte, hoe doder de Duitsers'), waarmee de toon al enigszins is gezet. Want Lafeber bespaart zijn lezers nooit zijn persoonlijk oordeel. Soms is dat wel eens hinderlijk, maar tegelijk daagt het de lezer uit een eigen standpunt te formuleren.

Zaken waar Lafeber met meer dan gemiddelde kennis en betrokkenheid over schrijft, draaien vaak om het militair-industriële complex en de atoomwapenwedloop.

Dat zien we ook in dit deel, dat handelt over de geschiedenis van de Sovjet-Unie, vanaf de revolutie van 1917 tot en met de val van Gorbatsjov in 1991. Alle bekende personen en episodes komen aan bod, vanaf de strapatsen van Nicolaas II tot die van Jeltsin. De binnen- en buitenlandse politiek van achtereenvolgens Lenin, Stalin, Chroesjtsjov en Brezjnev worden vrij gedetailleerd behandeld, compleet met anekdotes en persoonlijke details waar Lafeber een patent op heeft. Terecht heeft Lafeber zich niet zoveel aangetrokken van de – op zijn zachtst gezegd – nogal merkwuurige insnijdingen in de Sovjet-geschiedenis die de stofomschrijvingscommissie heeft toegepast. Daardoor krijgen interessante en kleurrijke hervormers als Chroesjtsjov en Gorbatsjov gelukkig meer aandacht dan de saaie apparatsjik Brezjnev, van wie Lafeber overigens nauwelijks biografische bijzonderheden weet te vertellen. Vooral de historische rol van Gorbatsjov krijgt veel aandacht.

Lafeber heeft zelfbeheersing betracht; wilde hij in vorige delen soms nog wel eens bladzijden lang uitweiden over allerhande zijdelingse aspecten, in dit deel schrijft hij meer gedoseerd en evenwichtig en houdt hij de verhaallijn strakker vast. Dat is een duidelijk pre en het vergroot de bruikbaarheid van het boek. Wel is het jammer dat bepaalde feiten nu onderbelicht blijven of weggelaten worden. Zo lees ik niets over de jonge Stalin als mogelijke dubbelspion voor de tsaristische geheime politie (toch veelbesproken sinds Radzinsky's Stalinbiografie). Ook had Lafeber wel wat feitelijker mogen berichten over de steun die de Sovjet-Unie in de jaren zeventig verleende aan linkse regimes in Afrika. Daarnaast zitten bepaalde preoccupaties de auteur wel eens in de weg, bijvoor-

beeld dat de Amerikaanse president Reagan een ongelooflijke onbenul is. Ten bewijze daarvoor voert Lafeber uitspraken van Reagan aan zoals '*communists are bound by no morality*' waarbij de lezer zich afvraagt: zat Reagan er indertijd zo ver naast? Als lezer kan ik evenmin instemmen met Lafebers kwalificatie van de spontane sovjet-anarchie van de eerste jaren na de revolutie als '*het meest democratische systeem ooit in de wereldgeschiedenis*'.

Zo kun je al lezende de wenkbrauwen nog wel vaker fronsen. Over het geheel genomen vormt dit deel evenwel een handige vraagbaak en leverancier van feiten en wetenswaardigheden. Het zal goed van pas kunnen komen om de lessen in de eindexamenklassen te verlevendigen.

Jan van Oudheusden

RAMSJ

Brian Moynahan, Annabel Merullo & Sarah Jackson, De eeuw van Rusland. De geschiedenis van een wereldmacht (Anthos/Lannoo, Baarn 1994) 320 blz., prijs ca. f40,-.

Je komt ze wel vaker tegen in de ramsj: schitterende gebonden boeken vol historische foto's. Je vraagt je dan af waarom dat boek je niet eerder opgevallen is. Maar beter laat ... letterlijk, want het is nu veel goedkoper dan bij verschijnen. *De eeuw van Rusland* is zo'n boek. Mooi en goed genoeg om veel eerder gekocht te hebben. Ik kwam het in de herfst tegen bij de Bijenkorf, waar nog meer boeken met de titel 'De eeuw van ...' verkocht werden, bijvoorbeeld die van China. Het is vrij waarschijnlijk dat witte boekhandels en zaken met uitgeversrestanten het boek ook hebben.

Voor het onderwerp 'Sovjet-Unie' is *De eeuw van Rusland* eigenlijk het absolute einde. Het boek bevat een grote hoeveelheid eigentijdse foto's, die op groot formaat, technisch zo goed mogelijk en niet – nu nog – geretoucheerd, als historisch document, zijn afgedrukt. Ze zijn door Annabel Merullo en Sarah Jackson bij elkaar gezocht in archieven, musea en prive-collecties in de voormalige USSR. Brian Moynahan schreef de bijbehorende tekst.

De onderwerpen die aan de orde komen zijn bekend: de foto's die erbij horen niet. Ze geven een indringend beeld van 'Het land van de Romanovs' tot en met 'De laatste bolsjewiek'. De USSR blijkt de woonplaats geweest te zijn van allerlei mensen en niet alleen een wereldmacht met een systeem.

Een speurtocht waard in de kerstvakantie!

Tineke Bogaerts

DE EINDEXAMENKATERNEN

Op de hierna volgende bladzijden zijn besprekingen afgedrukt van de havo/vwo en vmbo examenkaternen, die onlangs zijn verschenen. Er wordt voornamelijk ingegaan op de leerlingenboeken. De besprekingen zijn gemaakt door Marie-Jes Boonekamp, Annet van Leersum, René Corbey, Nico Bakker, Huub Oattes, Hans Pols, Jan van Oudheusden, Cees Bol, Maria van Haperen en Tineke Bogaerts.

Zakelijke gegevens

Malmberg

Memo CSE Sovjetunie, een systeem onder spanning.

Auteurs: Pia Fruytier, Martien van Gastel, Paul van Houdt, Anjo Roos en Marloes Wester.

De complete cse-set bestaat uit: basiskatern havo/vwo (f32,-), werkboek havo of vwo (inclusief cd-rom met oefenmateriaal) (f10,-), antwoordenboek havo of vwo (f13,-), docentenboek incl toetsen (f43,-).

ThiemeMeulenhoff

Sfinx, Sovjet-Unie, een systeem onder spanning.

Auteur: Lex de Jong, didactische adviezen Wim Duyff.

Ca. f28,50, servicediskette ca. f12,50.

NijghVersluys

De Sovjet-Unie onder Stalin en Brezjnev
Samenstelling: Leo Dalhuisen, Frans Steegh, Ber Vergunst.

Met cd-rom met o.a. toetsen, antwoorden op vragen uit het boekje en nog meer opgaven en bronnen. Prijs f35,26.

Docentenhandleiding f71,62.

ThiemeMeulenhoff

De Nieuwe Studiegids. Havo/Vwo 2002-2003 Een stelsel onder spanning, De Sovjet-Unie onder Stalin en onder Brezjnev.

Auteur: André van Voorst.

Prijs ca. f28,90.

Docentenhandleiding: ca. f33,10

Uiterlijk en ordening

Basiskatern is full color. Per bladzijde twee of drie kolommen tekst met een of twee functionele beeld- of tekstbronnen. Het ruime kleurgebruik verlevendigt de tekst, accentueert onderschriften en speciale hoofdstukken. Sommige bronnen staan in de leestekst, ze zijn gemakkelijk herkenbaar aan rode bronaanduiding en afwijkend lettertype. Alle illustraties worden als bron gebruikt in opdrachten.

Mooie omslag: fragment van schilderij van Malevich; opmaak van de bladzijden rustig; in twee kolommen; op vrijwel iedere bladzijde van de tekst een illustratie; uitvoering zwart/steunkleur, kleurgebruik functioneel; illustraties duidelijk afgedrukt met uitzondering van het (enige) kaartje. De bronnen (tekstjes, foto's, affiches, enz.) staan tussen de tekst, duidelijk vermeld (kleur en nummer).

Full colour illustraties en steunkleur lichtblauw, heldere lay-out, prettige letter. Bladzijden redelijk gevuld. Goed kleurgebruik bijv. in de schema's. Veel illustraties zijn van hoge kwaliteit, voorzien van prima uitleg. Tekst is onderverdeeld in hoofdstukken en (sub)paragrafen; daarbinnen weer in fragmenten achter puntjes/gedachtestreepjes. Dit bevordert wel de leerbaarheid, maar minder de leesbaarheid. Bronnen in apart werkmateriaal na ieder hoofdstuk.

Opmaak rustig, in twee kolommen; op vrijwel iedere bladzijde van de tekst een illustratie; uitvoering zwart/steunkleur, illustraties niet altijd even duidelijk. De bronnen (tekstjes, foto's, affiches, enz.) staan tussen de tekst, duidelijk vermeld (kleur en nummer); het lila van de bronnen is een probleem. Het is alleen bij helder licht te lezen. Vanaf een internetsite (waarvan de URL overigens foutief is vermeld!) kan de leerling een PDF bestand met extra bronnen downloaden.

Inhoud

Basiskatern: Heldere, aan de leerling gerichte, inleiding bereidt voor op het examenthema, de gekozen opbouw en werkwijze van het basiskatern. Een goed leesbare tekst volgt stapsgewijs de stofomschrijving. Deelvragen geven richting aan de hoofdstukken. Het katern bevat ook een samenvatting per hoofdstuk. Een apart hoofdstuk in het werkboek vat de hoofdvraag samen. De bijbehorende cd-rom bevat o.a. een begrippenlijst, personen, tijdbalk en diagnostische toetsen per hoofdstuk en een eindtoets.

In inleiding staan de twee hoofdvragen en een korte opsomming van wat volgt; niet prettig te lezen door formulering in leerling-activiteiten (*je bestuurt, je onderzoekt, je vat samen*). De hoofdstukken volgen de indeling van de stofomschrijving. Opbouw is gefragmenteerd, niet altijd duidelijk. Ook wijkt de uitleg soms af van stofomschrijving. Er is geen afsluitend samenvattend hoofdstuk; geen literatuuropgave, wel een begrippenlijst en chronologie.

Leerlingeninleiding over de opbouw van dit katern, plus een aanbevolen werkwijze. De hoofdttekst vormt een vrij letterlijke uitschrijving van die van de stofomschrijving. Geen afsluitend hoofdstukje waarin de hoofdvragen terugkomen. Schakelhoofdstukken belichten de tijd tussen 1941 en 1964, en de periode na Brezjnev. Verder vijftien illustratieve teksten. Achterin een goed uitgewerkte chronologie; een uitgebreide beschrijving van zowel personen als begrippen; en een portrettengalerij.

Inleiding over de twee hoofdvragen. Twee 'historische kaders' informeren over de historische achtergrond ervan. Een epiloog trekt het thema door naar de eigen tijd. In de hoofdstukken komen deelvragen aan de orde, wie alle deelvragen kan beantwoorden, kan ook de hoofdvragen beantwoorden. Er is geen afsluitend hoofdstuk dat het geheel nog eens samenvat. Er is een begrippenlijst en een chronologie.

Tekst

Het CSE pakket is gericht op kennis en vaardigheden. Er is een apart werkboek met vragen en opdrachten. Leesteksten en opdrachten kunnen goed zelfstandig verwerkt worden. CSE-oefenopgaven zijn veelal moeilijker geformuleerd en ook gecompliceerder.

Tekst is niet altijd even helder geformuleerd, ook zijn de gebruikte woorden vaak te moeilijk.

In de tekst zelf staan de voorgeschreven termen/begrippen niet gecursiveerd of vetgedrukt; maar in de lijsten achterin zie je aan de sterretjes of een begrip gekend moet worden. De tussenkopjes in de hoofdttekst geven vrij secuur aan wat de hoofdzaken zijn. Het taalgebruik is redelijk afgestemd op de doelgroep, havo/vwo-kandidaten.

De kwaliteit van de tekst is goed, maar het taalgebruik is niet eenvoudig. Ook wordt soms een begrip (sovet bv.) zonder meer bekend verondersteld en geïntroduceerd zonder toelichting.

Werken met het katern

Leerlingen kunnen zich in principe zelfstandig op het CSE voorbereiden. Memo hanteert een vast en (zeer) uitgebreid didactisch model van *oriëntatie-, verkenning-, analyse en reflectie-opdrachten*. Er zijn ruim voldoende vragen en opdrachten, waarin alle categorieën vaardigheden aan bod komen. Speciale *Dossiers* bereiden de leerlingen voor op mogelijke casusvragen.

Achter iedere paragraaf volgen vragen over de tekst en (vooral) de bronnen. Daarnaast na ieder hoofdstuk een samenvattingsopdracht geformuleerd in een aantal vragen met deelvragen. Al met al erg veel vragen. Veel vragen zijn veel te moeilijk (geformuleerd). (Vragen over *pantserkruiser Potemkin* zonder de film te zien!) Onduidelijk is hoe auteur zich het werken met het katern voorstelt; docent zal selectie van vragen moeten maken.

Achterin het boekje bevindt zich een groot aantal basisvragen per hoofdstuk, ter zelfcontrole. De antwoorden staan op de bijgeleverde cd-rom, dus vragen als huiswerk opgeven is zinloos. Daarnaast zijn er voldoende vragen bij de vele bronnen in het werkmateriaal. De opdrachten zijn afwisselend en vaak origineel. Achterin het boekje staat een lijst van alle historische vaardigheden. Bij elke vraag in het werkmateriaal staat welke vaardigheden ermee geoefend worden.

Achter ieder hoofdstuk volgen opdrachten over de tekst en de bronnen. Daarnaast na ieder hoofdstuk een samenvattingsopdracht. Er worden variërend per hoofdstuk tussen 20 en 30 bronnen aangeboden, waaronder een aantal minder bekende en heel aantrekkelijke. Niet van elke bron is duidelijk wat de leerling er precies mee aan moet. Dat geldt met name voor de internetbronnen, die als archiefstuk worden aangeboden ter zelfstandige bestudering. Dat lijkt mij erg hoog gegrepen!

Indruk

Uitgebalanceerd geheel voorziet zowel docent als leerling van ruim voldoende materiaal en ondersteuning om een gedegen voorbereiding op CSE te garanderen. De cd-rom met diagnostische toetsen en oefenmateriaal is een aanwinst.

Katern ziet er verzorgd uit, maar met tekst en vragen kan zonder veel uitleg en selectie niet goed zelfstandig gewerkt worden.

Goedverzorgde uitgave, waarmee prettig te werken is. Geschreven vanuit degelijke achtergrondkennis en schrijfervaring; niet te kinderachtig. Af en toe staan er te veel oude opgaven uit *Sprekend Verleden* in. Voor leerlingen is dat geen bezwaar. Typerend is de distantie die hier en daar doorklinkt t.a.v. de stofomschrijving; soms wordt de leerling uitgenodigd tot deelname in de discussie met de stofomschrijvers over oorzaak-gevolgrelaties.

Inhoudelijk is dit een goed katern, dat bv. in het hoofdstuk "Oorlog tegen de boeren" door een sterk bronnengebruik zal weten te boeien. Minder sterke punten: de illustraties, vaak te klein en onduidelijk afgedrukt; de visuele bronnen komen door de vormgeving veelal letterlijk "niet uit de verf"; voor een gemiddelde havo-leerling lijkt het taalgebruik (te) moeilijk.

Wolters Noordhoff

Geschiedenis Werkplaats. Een systeem onder spanning. De Sovjetunie onder Stalin en Brezjnev. Aparte katernen voor havo en vwo.
 Auteurs: M.G. van Riessen (red.) en I.D. Verkuil.
 Prijs: f24,75.
 Docentenhandleiding f29,50, met o.a. stofomschrijving en antwoorden op de vragen en opdrachten.
 Site voor verdere examentraining www.werkplaats.wolters.nl

De katernen zijn in één kleur gedrukt: havo blauwig, vwo bruinig. Foto's lijken bruinig iets scherper. Rustige, degelijke opmaak in drie kolommen. Veel en afwisselende illustraties. Na het instapverhaal volgt de examenstof. Een thema beslaat telkens twee bladzijden naast elkaar. De enkele vragen erbij staan bij havo telkens na een stukje tekst, bij vwo aan het einde van blz.2. Na een hoofdstuk volgen opdrachten aan de hand van bronnen. Verder bevat ieder katern een proefexamen, zeer uitgebreide begrippenlijst, personen, tijdbalk en chronologie.

In principe volgen beide katernen de stofomschrijving, maar zijn ze uitgebreider. Het vwo-deel heeft drie extra paragrafen waardoor er ruimte is voor interessante mensen als Jacques de Kadt en Amalrik (1984!). Ze zijn bedoeld als 'kijkje in de keuken van de historicus'. Er is geen samenvattend hoofdstuk. Katern eindigt met een proefexamen, waarvan sommige beeldbronnen zeker zo beroerd zijn afgedrukt als op het echte examen.

ThiemeMeulenhoff

Examenbundel 2001/2002.
 Geheel vernieuwd voor de tweede fase. Bevat: Nederland en Indonesië. Vier eeuwen contact en beïnvloeding. Sovjet-Unie. Een systeem onder spanning.
 Auteurs: R. C. Serieze en W.H. Blok.
 Prijs: f25,-.
 Geen aanvullend materiaal.

De examenbundel werd voorheen uitgegeven door SMD en is, zoals eerdere jaren, een dik boek zonder verder kleurgebruik in een kleiner formaat dan de andere katernen. Soms pagina's vol tekst, afgewisseld met een niet-functionele halve wit pagina. Tekst over één kolom.
 Veel foto's; enkele cartoons; twee schema's; één tabel; één geografisch kaartje. Heldere druk

Alleen leestekst, onderbroken door beeldbronnen. Vooraan in de bundel een uitleg over de normering van een cse; hoe het eruit ziet; welke vaardigheden nodig zijn; hoe leerling zich moet voorbereiden; wat voor vraagtypen leerling kan verwachten. In de inleiding op het onderwerp een uiteenzetting van hoofdvragen. Verder: één pagina chronologisch overzicht (1894-1991), begrippenlijst, lijstje relevante personen (10) en verwijzing naar literatuur en internetsites.

Vmbo**ThiemeMeulenhoff**

De Nieuwe Studiegids VMBO 2002-2003. Dwang en overtuiging. Het communistische systeem onder Stalin, 1928-1953.
 Auteur: André van Voorst.
 Prijs: ca. f26,50.
 Docentenhandleiding ca. f33,50.

Net omslag: Stalin en een foto van paraderende soldaten. Opmaak van de bladzijde rustig; in twee kolommen; op 50% van de pagina's illustraties. Steunkleur om leertekst en bronnen te onderscheiden. De illustraties zijn duidelijk afgedrukt.

De bronnen (teksten, foto's, spotprenten, kaartjes, affiches, enz.) staan tussen de tekst, duidelijk genummerd. Alle illustraties hebben een functie als bron. De inleiding bevat een introtekst en bespreking van de hoofd- en deelvragen; benaderingswijzen en vaardigheden worden uitgelegd. De hoofdstukken volgen de indeling van de stofomschrijving, de tekst vult deze aan. Opbouw is helder en overzichtelijk. Wel begrippenlijst en chronologie, geen afsluitende samenvatting.

ThiemeMeulenhoff

Sfinx. Sovjet-Unie. Dwang en overtuiging
 Auteur: Lex de Jong. Didac. advies: Wim Duijf
 Prijs: ca. f28,50. Bijbehorende cd-rom ca. f12,90.

Het uiterlijk van *Sfinx* voldoet maar half. De tekst en de schema's: blauw met groen en in twee kolommen maken een overzichtelijke en duidelijke indruk; de illustraties (foto's, kaartjes, cartoons, posters) in grijsblauw zijn eigenlijk te erg. Gelukkig zijn het er niet veel. Zeker vmbo-leerlingen verdienen beter.

Het katern zit duidelijk in elkaar. Ieder hoofdstuk begint met verkenningsoopdrachten op basis van bronnen (ook beeldbronnen). De vragen van de stofomschrijving springen uit de tekst, opdrachten sluiten ieder deel af en een samenvattingsopdracht een hoofdstuk. Het katern volgt de stofomschrijving, de leerling is dan al eerst goed op de rails gezet. Woordenlijst en korte chronologie sluiten af.

De katernen zijn apart voor havo of voor vwo geschreven en in beide gevallen lees je ze met plezier. De tekst en soms ook de koppen en de illustraties zijn voor havo en vwo verschillend. De havo-tekst lijkt geschikt voor de leerlingen, het vwo-katern is duidelijk wetenschappelijker (en interessanter) en tegelijk ook zeer toegankelijk.

In de inleiding wordt uitgelegd hoe leerlingen met het katern moeten werken. Na een introverhaal een verkenningsoopdracht, meestal drie opdrachten per 2 blz., aan het einde van het hoofdstuk de samenvattingsopdracht en vervolgens drie blz. vaardigheidsopdrachten aan de hand van bronnen en een casus. Er staat ook welke vaardigheden bij de vraag aan de orde komen. Over het algemeen zijn dit goede opdrachten.

Prima leesbare katernen. Er staat erg veel in. Docent zal moeten oppassen dat leerlingen niet te snel overal overheen lezen. Er zijn weinig vragen waarbij de naakte feiten even op een rijtje gezet moeten worden. Misschien voorziet de bijbehorende website daarin die in januari start. De begrippenlijst achterin is opvallend uitgebreid.

Tekst is die van de stofomschrijving!, met soms een inleidende deelvraag en dus in eerste instantie bestemd voor docenten.

Vragen en opdrachten: samenraapsel zonder waarneembare structuur. Veel opdrachten gericht op reproductie, niet op zelfstandig werken.

Niet gebruiken om zelfstandig mee te laten werken. Leerlingen worden met minimale handvaten een ondoordringbaar oerwoud in gestuurd. Schandelijk maar waar: tekst is de stofomschrijving. Opschrift Tweede Fase onwaardig. Sturende en dominant aanwezige docent vereist.

Tekst leest plezierig en is geschikt voor de doelgroep.

Opdrachten over de tekst en bronnen staan aan het einde van ieder hoofdstuk inclusief een samenvattingsopdracht en 'wat je moet kennen en kunnen'. Het aantal opdrachten is redelijk in overeenstemming met de hoeveelheid tekst en bronnen. Bij de opdrachten staat vermeld om welke benaderingswijze/vaardigheid het gaat. Door het katern heen zijn een aantal internetopdrachten te vinden.

Verzorgd katern, rustig en overzichtelijk. Zeer werkbaar voor de doelgroep. De docentenhandleiding bevat de nodige extra's als studiewijzers, toetsen, literatuuropgave (incl. belletrie).

De stofomschrijving is in de tekst goed te herkennen in de kopjes. De te kennen begrippen staan cursief. Het taalgebruik is 'hoogwaardig', zinnen die lange woorden aaneenrijgen in een niet voor de hand liggende volgorde. Moeizaam te lezen dus.

Met vragen en opdrachten wordt heel systematisch omgegaan. Verkenningsoopdracht, opdrachten na een hoofdstukgedeelte, samenvattingsopdrachten na ieder hoofdstuk. De vragen uit de stofomschrijving bij de leertekst en opnieuw bij de samenvattingsopdrachten. Ze moeten wel serieus gemaakt en besproken worden.

Het katern zit duidelijk en systematisch in elkaar, alles komt voldoende aan bod. Maar leerlingen moeten goed kunnen en willen omgaan met de lange en moeilijke tekst zonder verduidelijking vanuit illustraties. Niet echt een vmbo-katern.

Wolters Noordhoff

Geschiedenis Werkplaats; Dwang en overtuiging Het communistisch systeem onder Stalin, 1928 – 1953.

Auteurs: drs. M.G. van Riesen en drs. I.D.Verkuil.

Prijs: f24,75. Docentenhandleiding f29,50.

Internetsite met o.a. examentraining www.werkplaats.wolters.nl

Door het werken met een vrij saaie kleur (bruin) geeft het katern een rustig beeld. De tekst van de hoofdstukken staat in drie kolommen met op elke blz. minstens een illustratie die meestal goed past bij het behandelde onderwerp. Elk hoofdstuk is onderverdeeld in een aantal paragrafen van één blz.

In de inleiding voor de leerlingen wordt duidelijk uitgelegd hoe het boek opgebouwd is en wat het doel is van de verschillende vragen. De centrale vraagstelling volgt na een inleiding d.m.v. een samenvatting uit *Animal Farm*. Het boek volgt de stofomschrijving, men heeft alleen de hoofdstukken voor een deel bij elkaar gevoegd. Er is niet een echt samenvattend hoofdstuk. Aan het eind van het boek staat een proefexamen en een lijst met begrippen (deze zijn in de tekst van het boek dik gedrukt) en een chronologisch overzicht.

De tekst is duidelijk geschreven, het woordgebruik niet te moeilijk. Het taalgebruik lijkt mij goed te doen, hoewel het voor deze leerlingen al snel te moeilijk is. Het onderwerp op zich is ook al vrij moeilijk voor deze leerlingen die vaak beschikken over een zeer beperkte algemene ontwikkeling.

Opdrachten: veel en zeer afwisselend. De kennisvragen staan in de tekst. Aan het eind van een hoofdstuk een samenvattingsopdracht en na het hoofdstuk opdrachten met veel bronnen. De meeste opdrachten zijn goed te maken, maar moeten wel in de les besproken worden anders gaat veel aan de leerlingen voorbij. Voor een deel kan dit katern wel zelfstandig doorgewerkt worden, maar zeker bij de vragen aan het eind van het hoofdstuk is hulp nodig.

Mij lijkt dit een katern waar goed mee te werken is. De leerlingen krijgen een goede voorbereiding voor het examen. Wel is een stevige begeleiding van de docent nodig om de leerlingen goed te laten werken met de bronnen. Als ze die begeleiding krijgen zijn ze goed voorbereid voor het examen.

Malmberg

Memo, Sovjetunie: Dwang en overtuiging.

Auteurs: Peter van Amelsfoort, Pia Fruytier, Martin Prinsen
Basiskatern met cd-rom, f32,-.
Werkboek f10,-.

Er is ook een docentenboek incl. toetsen (f43,-) en een antwoordenboek (f13,-).

Verzorgd katern in full color. Op de linker bladzijde staat een 'intro' en op de rechter een leertekst. In die leertekst zijn belangrijke begrippen vet afgedrukt. Illustraties zijn talrijk, aantrekkelijk en vaak waardevol. Het geheel oogt wel wat druk. Tussen intro en leertekst staan, goed herkenbaar, diverse soorten bronnen. Vragen ter verwerking staan in het werkboek. Illustraties dienen vaak ter verfraaiing of om er een vraag aan te kunnen ophangen.

Het basiskatern begint met een voorwoord voor de leerling. Hierin staat de centrale vraagstelling duidelijk verwoord. Ook wordt vermeld hoe de leerling geacht wordt met basiskatern (BK) en werkboek (WB) te werken. Of dit in de praktijk ook zo werkt, laat ik in het midden. De hoofdstukken volgen de stofomschrijving. In het werkboek staat onder het kopje 'slotsom' een groot aantal vragen opgesomd over het Sovjettijdperk, waarbij de leerling geacht wordt zelf het antwoord te geven op talrijke deelvragen.

Belangrijke termen en begrippen zijn vet afgedrukt en/of achterin het basiskatern opgenomen. Het taalgebruik acht ik te moeilijk voor de doelgroep, hoewel een adequaat opererende docent hier veel bij kan helpen. In een katern echter, dat gericht is op zelfstandig werken, moet dit taalgebruik, dat voor ons wel, maar voor de leerling niet helder is, als een minpuntje worden gezien.

Er zijn veel en in het algemeen goede vragen en opdrachten. Leerlingen kunnen er zelfstandig mee aan de slag, maar verwacht niet, dat ze dan ook alles snappen. Lezen en vragen maken wisselen elkaar af. In de praktijk kan men de teksten misschien beter samen lezen. Moeilijke dingen kunnen dan meteen worden uitgelegd. Vragen nakijken kan men doen met antwoordbladen (zelf kopiëren), maar mondeling zal toch veel moeten worden toegelicht.

MeMo biedt een aantrekkelijk pakket van examenmateriaal met veel mogelijkheden en van een gedegen kwaliteit. Koester echter niet de illusie, dat de taak van de docent is teruggebracht tot die van ordehandhaver tijdens zelfstandig werk. Hij of zij moet veel toelichten, samenhang brengen, concretiseren, enzovoort. Twintig lessen lijken erg kort zijn om het hele katern door te nemen. Als dat laatste lukt, komt de leerling mijns inziens goed voorbereid op het examen.

ThiemeMeulenhoff

MAVO geschiedenis examenbundel 2001/2002. Bevat de twee onderwerpen: a. Nederland en Indonesië en b. Dwang en overtuiging; het communistisch systeem onder Stalin, 1928-1953.

Auteurs: R.C. Serieze en W.H. Blok.
Uitwerkingen en docentenmateriaal via inlogcode te verkrijgen op www.eindexamentraining.nl

Identiek aan de andere uitgaven van de voormalige Onderwijspers; overzichtelijk, gedegen, maar saai. Veelal bekende zwart/wit illustraties, één foto, kaartje of cartoon per twee blz. Na de tekst volgen het historisch overzicht en de begrippenlijst (bij S.U. ook lijst van relevante personen.) en oefenvragen.

In de tekst zijn schuingedrukt bronfragmenten opgenomen, maar geen vragen; de illustraties voegen weinig toe. De opbouw is duidelijk. Wat betreft de USSR wordt de stofomschrijving op de voet gevolgd, af en toe iets herschreven, kopjes worden toegevoegd. De leerlingen krijgen info over vraagtypen en vraagformuleringen op het examen, bronvermelding, literatuur en internet-sites. Op de hoofdvragen wordt echter niet ingegaan.

De tekst is zakelijk, informatief, leerbaar. "Wat je moet weten ..."
Blz. 6,7, en 8 geven de leerling goede tips.

De oefenvragen zijn gevarieerd, tevens zijn examenvragen (2001) over Indonesië opgenomen. Hiermee kan de leerling goed oefenen voor het examen. Ik mis vragen aan het eind van elk hoofdstuk, maar deze kan de docent ook zelf bedenken en toevoegen.

De informatie is goed maar voor een mavo-leerling weinig sprankelend. De studieuze student zal er goed mee overweg kunnen.

NijghVersluys

De Sovjet-Unie onder Stalin. Dwang en overtuiging in het communistisch systeem

Samenstellers en beeld: Leo Dalhuisen, Frans Steegh, Ber Vergunst e.a.

Prijs f36,91; met cd-rom.
Docentenboek f71,62

De vele illustraties in full color en bladzijden met meerdere kolommen in afwisselende breedtes leveren een aantrekkelijk boekje op. Het onderscheid tussen leertekst, leestekst en bronnen is duidelijk. De illustraties zijn zeer afwisselend en fantasierijk bij elkaar gezocht. De bijschriften verduidelijken de vaak nogal puntsgewijze zinnen van de leertekst en peppen een leerling wat op.

Een inleiding maakt leerling duidelijk wat de bedoeling is. De leertekst is afgedrukt in twee kolommen. Na een hoofdstuk volgt werkmateriaal, basisvragen per hoofdstuk achterin het boek. De leesteksten hebben een afwijkende opmaak. De inhoud volgt de stofomschrijving. Het katern sluit af met het werkmateriaal 'Oordelen over Stalin'. Verder kort chron. overzicht, lijst personen met portretgalerij en begrippenlijst.

Het taalgebruik is geschikt voor de doelgroep. Waarschijnlijk om de tekst te verdelen in kleine stukjes is er vaak sprake van puntsgewijze opsommingen. De termen en begrippen staan cursief in de tekst.

Basisvragen gaan in op feitjes, het werkmateriaal is gericht op vaardigheden. Bij de illustraties staan vragen die leerlingen aan het denken zetten.

Een leesbaar en aantrekkelijk katern met een overmaat aan extra materiaal waaruit een docent wel moet schrappen. Volledig zelfstandig werken met dit katern is niet aan te raden. Daarvoor staat er teveel in.